

Uzasadnienie projektu: Doświadczenia podobne do psychotycznych (ang. *psychotic-like experiences*, PLEs) to wysoce rozpowszechnione objawy, które przypominają halucynacje i urojenia, jednakże, z uwagi na niskie nasilenie i wpływ na ogólne funkcjonowanie nie mogą stanowić podstawy rozpoznania zaburzeń psychicznych. Badania pokazują, że PLEs mogą wskazywać na pojawienie się zaburzeń psychicznych, nie tylko tych reprezentujących zaburzenia psychotyczne. Chociaż PLEs są łagodnymi objawami to mogą stanowić źródło dyskomfortu, przyczyniać się do poszukiwania pomocy oraz być związane z ryzykiem samobójczym, niezależnie od współistniejących objawów. Wiele badań podkreśla związek czynników społecznych z występowaniem PLEs. Wśród nich, społeczne odłączenie jest postrzegane jako istotny czynnik. Społeczne odłączenie obejmuje dwa nachodzące na siebie konstrukty, znane jako samotność i izolacja społeczna. Samotność jest subiektywnym doświadczeniem sugerującym, że indywidualne więzi społeczne są niewystarczające. Subiektywność samotności odróżnia to doświadczenie od izolacji społecznej, która jest zjawiskiem obiektywnym, definiowanym jako liczba więzi społecznych, która jest niższa od przeciętnej. Samotność jest obecnie postrzegana jako globalny problem zdrowia publicznego o negatywnym wpływie na każdy aspekt zdrowia, rozwoju i dobrobytu. Istnieje wiele modeli psychologicznych, które tłumaczą potencjalne mechanizmy i konsekwencje samotności. Wśród nich, wiele badań skupiło się na modelu poznawczo-ewolucyjnym. Model ten zakłada, że samotność jest doświadczeniem adaptacyjnym, które sygnalizuje potrzebę ponownego nawiązania kontaktu z innymi. Jednakże, część osób, głównie tych doświadczających dłuższego okresu samotności, skupia się na społecznych zagrożeniach związanych z brakiem kontaktu z innymi osobami. Takie osoby wykazują szereg tzw. zniekształceń poznawczych (definiowanych jako nieświadome i systematyczne błędy w myśleniu, które pojawiają się podczas przetwarzania i interpretowania informacji i które wpływają na indywidualne decyzje oraz sądy), które utrudniają ponowne nawiązanie kontaktu z innymi. Przykładami zniekształceń poznawczych są uwaga na zagrożenie, negatywna atrybucja (przypisywanie) intencji oraz nadmierna czujność na odrzucenie. Co ważne, takie zniekształcenia poznawcze są również obserwowane u osób z PLEs. Jednakże, znaczenie modelu poznawczo-ewolucyjnego w rozumieniu związku społecznego odłączenia z PLEs nie zostało dotychczas zbadane i dlatego stanowi punkt wyjścia dla bieżącego projektu.

Cele i hipotezy: Projekt pozwoli zaadresować następujące cele: 1) wyjaśnienie porządku czasowego pojawiania się społecznego odłączenia, zniekształceń poznawczych i PLEs; 2) rozwikłanie różnic pomiędzy związkiem przetrwałego i przemijającego odłączenia społecznego z PLEs oraz 3) wskazanie najważniejszych zniekształceń poznawczych łączących społeczne odłączenie z PLEs. Przyjęto następujące hipotezy: 1) odłączenie społeczne i PLEs mogą być powiązane dwukierunkowo; 2) zniekształcenia poznawcze mediuje związek pomiędzy społecznym odłączeniem a PLEs; 3) przetrwałe odłączenie społeczne wykazuje silniejsze związki z PLEs w porównaniu do wzorca przemijającego odłączenia społecznego oraz 4) samotność jest silniej związana z PLEs niż izolacja społeczna.

Metody: Projekt obejmie dwa badania. Pierwszym z nich będzie populacyjne badanie podłużne 1,800 osób (w wieku 18 – 35 lat) i trwające 30 miesięcy z 6 punktami pomiarowymi. Odłączenie społeczne, PLEs i inne objawy psychopatologiczne oraz zniekształcenia poznawcze zostaną ocenione za pomocą kwestionariuszy samooceny i zdalnych eksperymentów. Drugie badanie obejmie 120 osób z PLEs (w wieku 18 – 35 lat), i będzie polegało na zastosowaniu metodologii próbkowania doświadczeń (ang. *the experience sampling method*, ESM). ESM to podejście badawcze, które pozwala na zbieranie danych na temat uczestników za pomocą kwestionariuszy i zadań eksperymentalnych w ich codziennym środowisku np. za pomocą osobistych smartfonów. W tym badaniu zostanie oceniona dynamika odłączenia społecznego, zniekształceń poznawczych i PLEs w codziennym życiu. W projekcie zostaną wykorzystane różne metody analityczne, które będą oparte również o analizę modeli sieciowych, pozwalających na zbadanie dynamicznych interakcji między wieloma zmiennymi w czasie.

Oczekiwane efekty: Projekt może rozwiązać dylemat porządku czasowego pojawiania się odłączenia społecznego, powiązanych zniekształceń poznawczych i PLEs. Poprzez zastosowanie podejścia opartego o model poznawczo-ewolucyjny samotności, projekt może wyjaśnić potencjalne różnice w związkach przemijającego i przetrwałego odłączenia społecznego z PLEs. Wreszcie, można przewidywać, że projekt dostarczy implikacji klinicznych poprzez wskazanie najważniejszych zniekształceń poznawczych, które powinny być celem terapeutycznym u osób z PLEs, które doświadczają odłączenia społecznego.